

Sarajevo, 24.12.2018. godine

TJEDNI PREGLED KRETANJA NA GLOBALNIM FINACIJSKIM TRŽIŠTIMA
17.12.2018.- 21.12.2018.

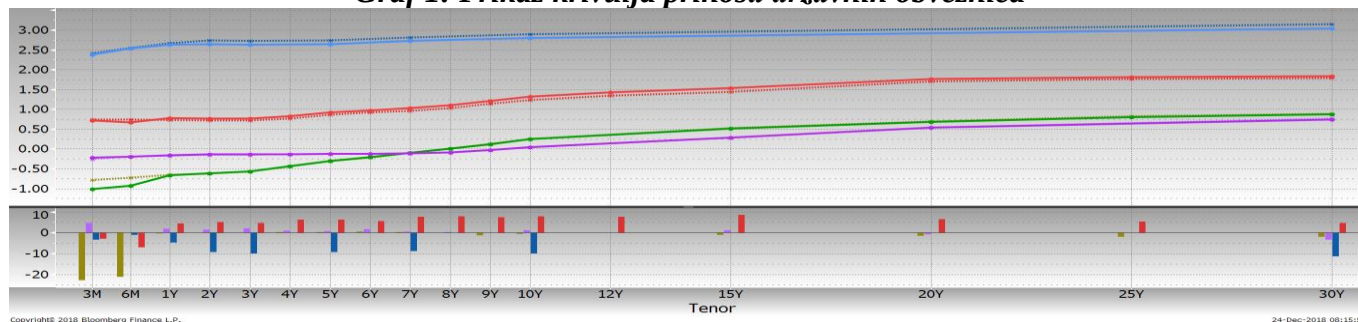
Tablica 1: Prikaz kretanja prinosa na državne obveznice

Prinosi	Eurozona				SAD				Velika Britanija				Japan			
	14.12.18	-	21.12.18		14.12.18	-	21.12.18		14.12.18	-	21.12.18		14.12.18	-	21.12.18	
2 godine	-0,61	-	-0,60	↗	2,73	-	2,64	↘	0,72	-	0,77	↗	-0,15	-	-0,14	↗
5 godina	-0,30	-	-0,30	→	2,73	-	2,64	↘	0,87	-	0,93	↗	-0,13	-	-0,12	↗
10 godina	0,25	-	0,25	→	2,89	-	2,79	↘	1,24	-	1,32	↗	0,04	-	0,05	↗

Tablica 2: Prikaz kretanja prinosa na njemačke Bubillove

Dospijeće	Prinosi		
	14.12.18	-	21.12.18
3 mjeseca	-0,683	-	-0,714
6 mjeseci	-0,724	-	-0,934
1 godina	-0.630	-	-0.582

Graf 1: Prikaz krivulja prinosa državnih obveznica

Graf prikazuje krive prinosa Njemačke (zelena), SAD (plava), Velike Britanije (crvena) i Japana (ljubičasta) za razdoblja od 3 mjeseca do 30 godina na dane 21.12.2018. godine (pune linije) i 14.12.2018. godine (isprekidane linije). Na donjem dijelu grafa je prikazana razlika između vrijednosti odgovarajućih prinosa na navedene datume.

EUROZONA

Prinosi sigurnijih obveznica eurozone nisu zabilježili bitnije promjene promatrano na tjednoj razini. Na i dalje izraženu potražnju za sigurnijim investicijama utjecaj su imali geopolitički rizici, što je utjecalo i na priličan pad europskih indeksa dionica. S druge strane, prinosi italijanskih obveznica su smanjeni u promatranom razdoblju, vođeni optimizmom nakon što je Vlada Italije Europskoj komisiji (EK) zvanično predala korigirani plan proračuna za 2019. godinu. **Polovicom tjedna postignut je dogovor sa Vladom Italije u vezi sa proračunom za 2019. godinu, čime je, prema riječima potpredsjednika EK Dombrovskisa za sada izbjegnuto pokretanje procedure prekomjernog deficita.** Kao što je ranije priopćeno, proračunski deficit prema revidiranom nacrtu je smanjen na 2,04% sa ranijih 2,40%, ali je Dombrovskis naglasio da je bitno da strukturni deficit neće biti povećan u odnosu na ovogodišnju razinu. Prinosi obveznica kraćeg roka dospijeća nisu bitnije promijenjeni u odnosu na prethodni tjedan, iako su tijekom tjedna prinosi ovih obveznica bilježili pad, ali je u petak došlo do korekcije na više, uoči iščekivanja odluke Senata o novom nacrtu proračuna za narednu godinu, koja je u konačnici donesena tijekom vikenda. Do kraja tekuće godine se očekuje da navedeni plan odobori i Donji dom Parlamenta, čime bi odluka bila konačna. Prinosi desetogodišnjih italijanskih obveznica su smanjeni za 11 baznih bodova, a prinosi petogodišnjih obveznica za 15 baznih bodova. Podaci ECB su pokazali da su strani investitori u listopadu ove godine povukli neto iznos od 3,86 milijardi EUR iz italijanskih državnih obveznica i trezorskih zapisa, što je treći mjesec zaredom da se bilježi odljev, čime je ukupan iznos

prodaja u prvih 10 mjeseci ove godine dostigao 50 milijardi EUR, a što je ujedno najveća razina neto prodaja ovih obveznica od 2012. godine (vrhunac dužničke krize eurozone), kada je iznos neto prodaja iznosio 55 milijardi EUR. Agencija za dodjelu kreditnog rejtinga Moody's je objavila da obustava novih kupovina obveznica od strane ECB krajem ove godine znači da će Italija, Španjolska i Portugal morati da nastave sa diverzifikacijom izvora financiranja kako bi uspjeli da zadovolje visoke potrebe zaduživanja. Goldman Sachs očekuje da bi Italija, nakon što ECB od 2019. godine počne da vrši samo reinvestiranje dospjelih obveznica, mogla najviše osjetiti smanjeni otkup emitiranih obveznica, koja se navodi kao jedna od članica koja je imala najveću korist od ovog trogodišnjeg programa ECB.

Nekoliko predstavnika ECB je u izjavama prošlog tjedna signaliziralo da će možda biti potrebno da se izvrši revizija retorike smjernica o budućim kretanjima kamatnih stopa, ukoliko se usporenje gospodarskog rasta eurozone nastavi, odnosno revizije okvira monetarne politike ECB, koja je posljednji put urađena prije 15 godina.

Tablica 3: Kretanje ekonomskih pokazatelja za eurozonu

Red.br.	Ekonomski pokazatelji		Očekivanje	Stvarno stanje	Prethodno razdoblje
1.	Stopa inflacije – EZ (final.)	STUDENI	2,0%	1,9%	2,2%
2.	Temeljna stopa inflacije – EZ (final.)	STUDENI	1,0%	1,0%	1,1%
3.	Stopa inflacije – Austrija	STUDENI	-	2,2%	2,2%
4.	Stopa inflacije – Belgija	STUDENI	-	2,34%	2,78%
5.	Tekući račun – EZ (u milijardama EUR)	LISTOPAD	-	23,0	17,6
6.	Tekući račun – Italija (u milijardama EUR)	LISTOPAD	-	6,08	3,1
7.	Trgovinska bilanca – EZ (u milijardama EUR)	LISTOPAD	14,0	12,5	13,0
8.	Trgovinska bilanca – Italija (u milijardama EUR)	LISTOPAD	-	3,78	1,27
9.	GDP – Francuska (tromjesečno)	III tromjesečje	0,4%	0,3%	0,2%
10.	Indeks građevinskog sektora – EZ (G/G)	LISTOPAD	-	1,8%	4,8%
11.	Indeks povjerenja potrošača – EZ (prelim.)	PROSINAC	-4,3	-6,2	-3,9
12.	Ifo indeks poslovnog povjerenja – Njemačka	PROSINAC	101,7	101,0	102,0
13.	Indeks povjerenja potrošača – Italija	PROSINAC	114,0	113,1	114,7
14.	Stopa nezaposlenosti – Nizozemska	STUDENI	-	3,5%	3,7%
15.	Stopa nezaposlenosti – Finska	STUDENI	-	6,2%	6,3%
16.	Potrošnja stanovništva – Francuska (G/G)	STUDENI	-1,6%	-2,0%	1,1%
17.	Potrošnja stanovništva – Nizozemska (G/G)	LISTOPAD	-	1,7%	2,1%

SAD

Prinosi američkih obveznica su smanjeni tijekom proteklog tjedna za 9 do 10 baznih bodova u odnosu na prethodnu. Prinosi petogodišnjih i desetogodišnjih obveznica su smanjeni na najnižu razinu od svibnja tekuće godine, a prinosi dvogodišnjih od kolovoza tekuće godine. Američki dionički indeksi su tijekom proteklog tjedna zabilježili značajno smanjenje. Dow Jones je smanjen za 6,87% na tjednoj razini, a S&P 500 za 7,05%, što je najveće tjedno smanjenje u posljednjih sedam godina. Sudionici na tržištu kao uzroke za ova značajna smanjenja vrijednosti američkih dioničkih indeksa navode tenzije u trgovinskim odnosima SAD i Kine, djelomično zatvaranje državne administracije SAD zbog nepostizanja sporazuma o proračunu u Kongresu SAD (demokratski predstavnici ne žele da odobre sredstva u iznosu od 5,7 milijardi USD za izgradnju zida na granici SAD i Meksika) te očekivanja usporenja ekonomskog rasta zbog umanjivanja učinaka fiskalnih stimulansa i pooštrenja monetarne politike. Na **redovnom sastanku FOMC-a održanom 18. i 19. prosinca donesena je očekivana odluka o povećanju referentne kamatne stope za 25 baznih bodova na razinu od 2,25% do 2,50%**. Ovo je četvrto povećanje referentne kamatne stope u ovoj godini. Istodobno, kamatna stopa na sredstva iznad obvezne rezerve povećana je na razinu od 2,40% sa prethodne razine od 2,20%. Sve navedene odluke su donesene jednoglasno. U priopćenju koje je objavljeno nakon sastanka FOMC-a je navedeno da informacije, koje su pristigle od prethodnog sastanka ovog tijela, upućuju na to da je domaće tržište rada nastavilo da jača, da je domaće gospodarstvo bilježilo snažan ekonomski rast, a stopa nezaposlenosti je i dalje veoma niska. Potrošnja kućanstava je nastavila da bilježi snažan rast, dok je potrošnja poslovnog sektora zabilježila umjereno povećanje, nakon što je u ranijim razdobljima ove godine zabilježila snažan rast. U ovom

priopćenju je navedeno i da se stopa inflacije i temeljna stopa inflacije kreću oko razine od 2,0%. Međutim, pokazatelji dugoročnih inflatornih očekivanja su malo promijenjeni. Pored toga, u priopćenju je navedeno i da će buduće odluke o prilagođavanju monetarne politike u obzir uzimati kretanje inflacije, inflatornih pritisaka, stanje na tržištu rada, kao i događaja na financijskim tržištima i druge međunarodne događaje. Značajno je što se u ovom priopćenju ne nalazi retorika koja navodi „dalje postupno povećanje referentne kamatne stope“, nego je zamijenjena navodom „prilagođavanje monetarne politike“, a što je utjecalo na to da pojedini analitičari ove navode protumače kao mogućnost pauziranja povećanja referentne kamatne stope tijekom naredne godine. Međutim, predsjednik Feda Powell je na pratećoj konferenciji za tisak izjavio da aktualni uvjeti na financijskim tržištima nisu značajno promijenili očekivanja Fedovih zvaničnika. Ipak, najveću pozornost je privuklo objavljivanje prognoza Fedovih zvaničnika o pitanju kretanja najvažnijih ekonomskih pokazatelja, koji su u slučaju kretanja realnog GDP-a i stope inflacije za narednu godinu blago revidirani naniže. Pored toga, **očekivanja Fedovih zvaničnika o povećanju referentne kamatne stope u narednoj godini su, također, revidirana naniže, te se sada očekuje da će članovi FOMC-a tijekom naredne godine dva puta, umjesto ranije najavljena tri puta, povećati referentnu kamatnu stopu.** Očekivanja za 2020. i 2021. godinu se nisu mijenjala. Nakon ove odluke FOMC-a, uslijedile su špekulacije o tome da administracija i predsjednik SAD Trump nisu zadovoljni navedenom odlukom FOMC-a, zbog toga što bi, prema njihovom mišljenju, povećanje referentne kamatne stope moglo da uspori ekonomski rast. Prema navodima Bloomberga, predsjednik Trump čak razmatra odluku o smjeni predsjednika Feda Powella sa te funkcije, međutim, iz Bijele kuće je priopćeno da nemaju informacije o tome, a veliki broj analitičara nije siguran u to da li je takva odluka uopće moguća s obzirom na to da je Fedu garantirana neovisnost u odnosu na izvršnu vlast SAD.

Tablica 4: Ekonomske projekcije Feda (%)

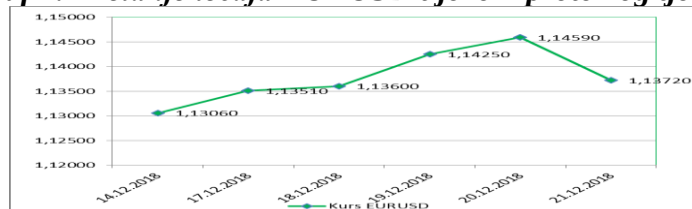
	2018		2019		2020		2021		Dugoročna prognoza	
	Sep 18	Dec 18	Sep 18	Dec 18	Sep 18	Dec 18	Sep 18	Dec 18	Sep 18	Dec 18
Realni GDP	3,0-3,2	3,0-3,1	2,4-2,7	2,3-2,5	1,8-2,1	1,8-2,0	1,6-2,0	1,5-2,0	1,8-2,0	1,8-2,0
Stopa nezaposlenosti	3,7	3,7	3,4-3,6	3,5-3,7	3,4-3,8	3,5-3,8	3,5-4,0	3,6-3,9	4,3-4,6	4,2-4,5
Inflacija	2,0-2,1	1,8-1,9	2,0-2,1	2,0-2,1	2,1-2,2	2,0-2,1	2,0-2,1	2,0-2,2	2,0	2,0

Tablica 5: Kretanje ekonomskih pokazatelja za SAD

Red.br.	Ekonomske projekcije Feda (%)		Očekivanje	Stvarno stanje	Prethodno razdoblje
1.	GDP –finalni podatak (G/G)	III tromjesečje	3,5%	3,4%	4,2%
2.	Indeks osobne potrošnje – finalni podatak	III tromjesečje	3,6%	3,5%	3,8%
3.	PCE deflator (G/G)	STUDENI	1,8%	1,8%	2,0%
4.	Indeks osobnih prihoda (M/M)	STUDENI	0,3%	0,2%	0,5%
5.	Indeks osobnih rashoda (M/M)	STUDENI	0,3%	0,4%	0,8%
6.	Indeks započelih kuća (M/M)	STUDENI	-0,2%	3,2%	-1,6%
7.	Indeks građevinskih dozvola (M/M)	STUDENI	-0,4%	5,0%	-0,4%
8.	Indeks prodaje postojećih kuća (M/M)	STUDENI	-0,4%	1,9%	1,4%
9.	Indeks povjerenja prerađivačkog sektora Fed iz Njujorka	PROSINAC	20,0	10,9	23,3
10.	Indeks povjerenja prerađivačkog sektora Fed iz Fil.	PROSINAC	15,0	9,4	12,9
11.	Indeks povjerenja prerađivačkog sektora Fed iz Kansas	PROSINAC	13	3	15
12.	Inicijalni zahtjevi nezaposlenih za pomoć	15.PROSINCA	215.000	214.000	206.000

USD je tijekom proteklog tjedna deprecirao u odnosu na EUR, te je tečaj EURUSD zabilježio rast sa razine od 1,1306 na razinu od 1,1372. Tijekom trgovanja u četvrtak tečaj EURUSD je zabilježio najvišu razinu u posljednjih mjesec i pol dana, a najveći doprinos ovakvom kretanju tečaja dao je snažan rast tražnje za državnim obveznicama SAD.

Graf 2: Kretanje tečaja EURUSD tijekom proteklog tjedna

VELIKA BRITANIJA

U proteklom tjednu **održana je sjednica MPC BoE na kojoj nije došlo do promjene monetarne politike**. Odluke su donesene jednoglasno. Iz BoE je priopćeno da su neizvjesnosti oko Brexita značajno intenzivirane tijekom proteklog mjeseca, ali će cijena nafte vjerojatno ubrzo smanjiti inflaciju ispod ciljane razine od 2%, što će pružiti podršku ekonomiji. Početkom tjedna premijerka May je potvrdila da će glasovanje o Brexitu u Parlamentu biti održano u tjednu koji završava do 14. siječnja naredne godine. Jedan od glavnih analitičara rejting agencije Fitch McCormack je izjavio da slučaj Brexita bez tranzicijskog sporazuma vjerojatno vodi Veliku Britaniju u recesiju. Iako bi ova recesija mogla biti blaga, ukoliko se previranja brzo prevaziđu, mnogo pesimističniji ishodi jesu oni koji očekuju da će ekonomija zabilježiti kontrakciju za 0,6% u 2019. godini. Fitch je zadržao negativan outlook na kreditni rejting Velike Britanije, kao učinkovito upozorenje na smanjenje rejtinga, od momenta kada je rejting smanjen na AA sa AA+ što je zabilježeno u 2016. godine nakon glasovanja o Brexitu.

Revizorska kompanija PwC je upozorila da Velika Britanija rizikuje da izgubi poziciju pete ekonomije u narednoj godini, od sedam najvećih, u momentu kada napusti EU, dok su Francuska i Indija na putu da preuzmu sadašnju poziciju Velike Britanije. PwC očekuje da će ekonomski rast Velike Britanije u 2019. godini iznositi 1,6%, uz pretpostavku da se izbjegne šok zbog Brexita, dok se za Francusku i Indiju očekuje rast od 1,7% i 7,6%, respektivno. Rangiranje je utemeljeno na veličini nacionalne ekonomije izraženo u američkim dolarima. PwC očekuje da će u narednoj godini Indija biti peta najveća ekonomija, dok će Francuska biti na šestom mjestu.

Tablica 6: Kretanje ekonomskih pokazatelja za UK

Red. br.	Ekonomski pokazatelji		Očekivanje	Stvarno stanje	Prethodno razdoblje
1.	Rightmove Plc cijene kuća (G/G)	PROSINAC	-	-1,5%	-1,7%
2.	Inflacija (G/G)	STUDENI	2,3%	2,3%	2,4%
3.	Maloprodaja (G/G)	STUDENI	2,0%	3,6%	2,4%
4.	GfK povjerenje potrošača	PROSINAC	-14	-14	-13
5.	Pozajmice javnog sektora (u mlrd GBP)	STUDENI	7,0	6,3	5,6
6.	GDP (Q/Q) F	III tromjesečje	0,6%	0,6%	0,6%
7.	Ukupne poslovne investicije (Q/Q) F	III tromjesečje	-1,2%	-1,1%	-1,2%

Tijekom proteklog tjedna GBP je deprecirala u odnosu na EUR, dok je aprecirala u odnosu na USD. Tečaj EURGBP je zabilježio rast sa razine od 0,89835 na razinu od 0,89981, dok je tečaj GBPUSD povećan sa razine od 1,2583 na razinu od 1,2645.

JAPAN

Proteklog tjedna **održana je sjednica MPC BoJ, nakon koje je priopćeno da će BoJ zadržati referentnu kamatnu stopu na razini od -0,1%, što je u skladu sa očekivanjima**, kako bi omogućila veću fleksibilnost programa kvantitativnih olakšica. Referentni prinos na desetogodišnje obveznice je ostao fiksiran na oko 0% uz dozvoljene oscilacije od oko 20 baznih bodova. Također, BoJ je zadržala sadašnju razinu programa kvantitativnih olakšica na razini od 80 bilijuna JPY godišnje. Nakon sjednice priopćene su projekcije kretanja GDP-a, stope inflacije i stope nezaposlenosti za tekuću i narednu godinu. BoJ prognozira da će japansko gospodarstvo bilježiti rast po stopama od 0,8% i 0,7% u ovoj i idućoj godinu, respektivno. Istodobno, očekuje se da će stopa inflacije iznositi 1,0% i u tekućoj i u 2019. godini. Stopa nezaposlenosti će u ovoj godini, prema očekivanjima, iznositi 2,4%, dok će u narednoj bilježiti blagi pad na razinu od 2,3%. Nakon sjednice je guverner BoJ Kuroda izjavio da će BoJ proširiti program kvantitativnih olakšica ukoliko to bude potrebno, te je istaknuo da ne vidi problem ukoliko prinosi na japanske obveznice zabilježe negativne razine, sve dok se kreću u dozvoljenom rasponu. Također, Kuroda je još jednom upozorio na rastuće rizike trgovinskih tenzija između SAD i Kine na japansko gospodarstvo.

BoJ je prošlog tjedna, prvi put od početka godine, realizirala operaciju otkupa korporativnih obveznica sa pozitivnim prosječnim prinosom (0,081%), što je najveća razina od listopada prošle godine. Prema podacima američkog TIC-a, ulaganja Japana u američke vrijednosne papire su tijekom listopada smanjena

za 9,5 milijardi USD na 1,02 bilijuna USD, što je znatno veći pad od 1,9 milijardi USD, za koliko su ova ulaganja smanjena u rujnu.

Tablica 7: Kretanje ekonomskih pokazatelja za Japan

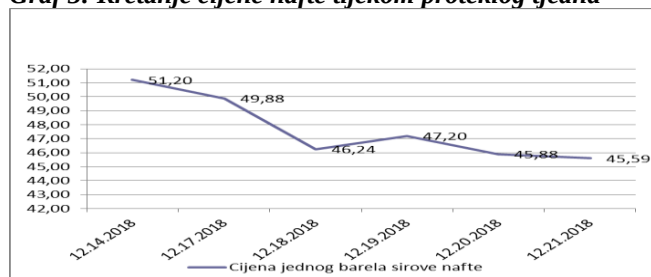
	Ekonomski pokazatelji		Očekivanje	Stvarno stanje	Prethodno razdoblje
1.	Stopa inflacije (G/G)	STUDENI	0,8%	0,8%	1,4%
2.	Temeljna inflacija (G/G)	STUDENI	0,4%	0,3%	0,4%
3.	Trgovinska bilanca (u mlrd JPY)	STUDENI	-630,0	-737,3	-450,1
4.	Izvoz (G/G)	STUDENI	1,2%	0,1%	8,2%
5.	Uvoz (G/G)	STUDENI	11,8%	12,5%	19,9%
6.	Indeks ukupne industrijske aktivnosti (M/M)	LISTOPAD	2,0%	1,9%	-1,0%
7.	Porudžbine strojnih alata (G/G) F	STUDENI	-	-17,0%	-16,8%

JPY je tijekom proteklog tjedna aprecirao u odnosu na EUR, te je tečaj EURJPY zabilježio smanjenje sa razine od 128,19 na razinu od 126,48 (najniža razina od 20.08.). JPY je aprecirao u odnosu na USD, te je tečaj USDJPY zabilježio smanjenje sa razine od 113,39 na razinu od 111,22.

NAFTA I ZLATO

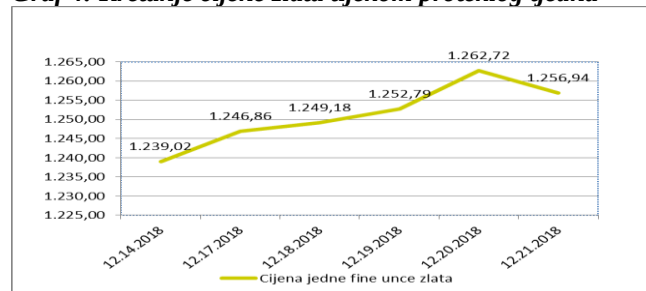
Na otvaranju njujorške burze u ponedjeljak cijena jednog barela sirove nafte je iznosila 51,20 USD (45,29 EUR) po barelu. Tijekom proteklog tjedna cijena ovog energenta je bilježila značajno smanjenje. Početak proteklog tjedna obilježile su informacije o tome da se proizvodnja nafte u SAD tijekom tekućeg mjeseca približava novoj rekordno visokoj razini, nakon što je u studenom iznosila rekordnih 11,67 milijuna barela nafte dnevno, pri čemu najveći doprinos tome daje rast proizvodnje nafte iz škrljaca, za koju se očekuje da će do kraja mjeseca doći razinu od oko 8 milijuna barela dnevno. Tijekom proteklog tjedna je objavljen podatak da su američke zalihe nafte smanjene tijekom prethodnog tjedna za 497.000 barela, što je manje smanjenje od očekivanog (2,4 milijuna barela), kao i da je u tom razdoblju, u SAD zabilježena snažna tražnja za naftnim destilatima. Krajem prethodnog tjedna, cijena nafte je bilježila smanjenje prateći pad globalnih dioničkih indeksa do kojeg je došlo usljed negativne reakcije sudionika na tržištu na vijest da je Fed umanjio prognozu ekonomskog rasta i stope inflacije SAD za narednu godinu. Iako će tek narednog mjeseca početi primjena sporazuma o umanjuju obujma proizvodnje nafte u kojem sudjeluju OPEC i Rusija, cijena ovog energenta se nalazi pod pritiskom informacija da se proizvodnja nafte u SAD, Rusiji i Saudijskoj Arabiji trenutno nalazi na rekordno visokim razinama. U petak je objavljena informacija o neočekivanom rastu broja aktivnih bušotina nafte u SAD, što je ponovo utjecalo na smanjenje cijene jednog barela sirove nafte, koja je na zatvaranju tržišta iznosila 45,59 USD (40,09 EUR).

Graf 3: Kretanje cijene nafte tijekom proteklog tjedna

Na otvaranju londonske burze metala u ponedjeljak cijena jedne fine unce zlata je iznosila 1.239,02 USD (1.095,90 EUR). Nasuprot cijeni nafte, cijena jedne fine unce zlata je tijekom proteklog tjedna bilježila najvišu razinu u posljednjih šest mjeseci pod utjecajem tražnje za sigurnijom financijskom aktivom, kao i deprecijacije USD u odnosu na EUR i druge valute. Sudionici na ovom tržištu su iščekivali rezultate redovnog sastanka FOMC-a koji je održan tijekom proteklog tjedna. Na ovom sastanku donesena je odluka o povećanju referentne kamatne stope za 25 baznih bodova. Ipak, prognoze ekonomskog rasta SAD i njihove stope inflacije za narednu godinu su revidirane naniže, što je utjecalo na značajan pad vrijednosti globalnih dioničkih indeksa, ne samo u SAD već i na globalnoj razini. Najviše pozornosti je posvećeno smanjenju prognoza Fedovih zvaničnika, koje se odnose na očekivani broj povećanja referentne kamatne stope tijekom naredne godine, te se sada očekuju dva umjesto ranije najavljena tri povećanja. Sudionici na financijskim tržištima smatraju da bi dalji rast kamatnih stopa u SAD, odnosno povećanje troškova zaduživanja, moglo utjecati na usporenje ekonomskog rasta SAD, ali i globalnog ekonomskog rasta. Doprinos tome daju i pooštreni trgovinski odnosi između SAD i Kine. Ipak, aprecijacija USD zabilježena u petak je utjecala na smanjenje cijene jedne fine unce zlata. Na zatvaranju tržišta u petak cijena jedne fine unce zlata je iznosila 1.256,94 USD (1.105,29 EUR).

Graf 4: Kretanje cijene zlata tijekom proteklog tjedna

Pripremili:
Služba Front Office
Odjeljenje za bankarstvo

Odricanje od odgovornosti (Disclaimer)

Navedeni pregled kretanja je utemeljen na eksternim izvorima i ne sadrži bilo kakve komentare, procjene i stavove CBBiH. Centralna banka ne može garantirati njihovu točnost i ne snosi odgovornost za izravnu ili neizravnu štetu koja može nastupiti kao posljedica korištenja ili nemogućnosti korištenja informacija, materijala ili sadržaja, ili za posljedice odluka donesenih na temelju njih.